

БАЛКАН ВО НОВО РУВО

Новите мапи за прекројувањето на Балканот, кои се пуштаат во оптек кај некои влијателни дипломатски кругови во западните земји, зборуваат дека постои можност за менување на границите. На нив речиси сè е поделено. Не останува ниту една балканска земја од поранешните ју-простори, освен Словенија, без видоизменување на нивната постојна територија.

■ Пишува: Мишко ТАЛЕСКИ

Повторно како и вообичаено одвреме-навреме западните демократии ни го сервираат на политичкото мени прашањето за статусот на Косово. Еднаш ќе речат дека сè уште не било време тоа да се разгледува, друг пат дека треба да се работи на исполнувањето на поставените стандарди, за по сè тоа да се појават мислења кои потсетуваат на официјалните ставови дека доаѓа времето за да се реши проблемот во корист на ко-соварите. Меѓународната кризна група, преку нејзината филијала во Белград, деновиве ја обелодени тајната дипломатија на Брисел и на Вашингтон. Според директорот на МКГ за Србија и Црна Гора, Џејмс Лајон, меѓународната заедница веќе донела одлука Косово да биде независно и било само прашање на време кога независноста и официјално ќе биде соопштена. Интересен е фактот кој вели дека тој процес треба да се реализира во период пократок

од пет години. За ова нашироко се зборувало во дипломатските кругови во САД, но и меѓу влијателни луѓе од ЕУ.

Се потенцира тезата дека независноста на Косово бил заеднички став на меѓународната заедница, само се поставувало прашањето под кои услови, кога и на кој начин ќе се случи тоа. Во меѓувреме меѓународната заедница би правела планови тоа да не предизвика домино ефект кај другите земји од регионот, односно да не дојде до етничко прекројување на Балканот. Притисокот за таа работа сè уште доаѓа од неформални и неофицијални политички кругови. Поранешниот американски пратеник за Балканот, познатиот булдожер - дипломат, Ричард Холбрук ја уценува Србија со својот предлог: **"Белград нека избира меѓу светлата иднина и членство во ЕУ или да му се врати на Косово. Сепак, Србија ќе мора да прифати нешто што е политички тешко - да се откаже од Косово. Ако Србите продолжат да ја бараат својата изгубена покраина, ќе останат и без едното и без другото"**. Е, навистина булдожерски настап. Уште во 1998 година, залагајќи се за стопирање на крвопролевањата на Косово тој знаеше со вкрстени нозе да седне меѓу "борците за човекови права" од УЧК и да им го трасира вистинскиот пат кон независност и самостојност. Каде е македонската приказна во овој контекст? Друг ветеран, пак, кој исто така доаѓа од редовите на Меѓународната кризна група, Иштван Гармати (по потекло Унгарец), предупредува дека 2006 година Србија ќе проголта две горки апчиња - загубите на Црна Гора и Косово. И тој како и Холбрук поставува две опции како ултиматум и уцена до официјален Белград со уште порадикален пристап. Според него, изборот кој ќе го имаат Србите е да ги загубат Косово и Црна Гора, а за возврат тоа ќе ги доближи до ЕУ. Во спротивно има големи шанси да му се вратат на национализмот, кој е на повидок. Радикалот Томислав Николиќ е најпопуларниот политичар во Србија, а Српската радикална партија би освоила најголем број гласови на следните избори. Слободан Милошевиќ е на трето место по популарност во Србија и доколку би бил во можност да се кандидира за претседател, лесно би влегол во вториот круг од изборите. Овие факти многу зборуваат. Кој е виновен? Меѓународната заедница, без многу размислување, затоа што на властите во балканските земји им наметнаа правила и барања кои се под достоинството.

МАКЕДОНСКАТА ЕПИЗОДА ОД БАЛКАНСКАТА ДИНАСТИЈА

И покрај уверувањата на најголемиот дел од западните естаблишменти дека Република Македонија нема никаква врска со случувањата на Косово и дека неговиот статус (каков и да е) нема да има никакво влијание врз нејзината стабилност и иднина, сепак сè уште живеат одредени сеништа од минатото како кај нас, така и во светот, кои нудат црни сценарија за македонската држава. Според Стивен Маер, поранешен заменик-шеф на Одделот за Балкан во ЦИА, поделбата на Македонија не е табу тема, како ни редефинирањето на границите на Балканот. Овие ставови тој неколку пати ги изложил на разноразни собири и семинари. Стивен Маер, кој од 2000 година е професор на Одделот за политички науки на Националниот универзитет за одбрана, смета дека грешките можат да се поправат со редефинирање на границите. **"Мораме да признаеме дека границите не се свети и мислам дека повеќето од границите на Балканот не се долгорочно одржливи. Мора да прифатиме и да помогнеме во справувањето со промената на границите. Можеби промени кои ќе се согласуваат со етничката реалност, но овој пат, за разлика од Конференцијата во Берлин 1878 година, луѓето од регионот мора да земат учество. Ќе**

биде тешко, ќе трае и нема да биде совршено, но ќе вреди. Нема ништо лошо ако припадниците на една етничка група сакаат да живеат заедно, доколку тоа го сакаат. И нема ништо лошо во тоа да им помогнеме. И нема ништо лошо и во мултиетничките заедници, доколку тоа е тоа што тие го сакаат. Ова најмногу ќе ги погоди Република Српска, Србија, Македонија, Косово, Херцег-Босна и некои други делови", вели Маер. Во врска со Македонија, пак, вели: **"Сугерирам дека она што треба да се случи е дека мора да има преуредување на границите. За прашањето за опстанокот на Македонија треба да се разговара, како и за други места на Балканот".**

ЕТНИЧКИТЕ ГРАНИЦИ НА ПОВИДОК

Западните проценки се дека релативно брзо ќе дојде до отцепување на Косово од матичната земја и тоа без да дојдат предвид какви било преговори за поделба на српски и албански дел. Но, сега тоа е така. Сепак, новите мапи за прекројувањето на Балканот, кои се пуштаат во оптек кај некои влијателни дипломатски кругови во западните земји, зборуваат нешто друго. На нив речиси сè е поделено. Не останува ниту една балканска земја од поранешните ју-простори, освен Словенија, без видоизменување на границите. Интересен е фактот што судбината на Косово се доведува во врска со судбината на Босна и

Херцеговина. Таа држава би претрпела најмногу корекции во постоечките граници, бидејќи нејзината територија би била поделена на три парчиња - дел кој и натаму би функционирал како Босна, дел во Србија (Република Српска) и дел во Хрватска (она што би останало од Херцеговина). Босна би функционирала како независна исламска држава, а српскиот, односно хрватскиот дел би се приклучиле кон матичните земји. Во хипотезата за таквиот расплет, од босанските Срби би се барале нови отстапки, како некој вид надоместок за муслиманското отстапување од целовитоста на Босна. Меѓународната заедница не би дозволила Босна да се претвори во некој вид европска Боцвана, територија на која луѓето не би можеле да живеат. Од Србите би се барало да ја предадат цела Босанска Краина со Бања Лука. Планот е 50 отсто од територијата на Босна да им припадне на муслиманите, а 17-18 отсто на Хрватите и 30 отсто на

Србите. Во случај на територијална поделба на Босна, Западот би поддржал и трансфер на населението, односно протерување на Србите од териториите на кои моментно се наоѓаат. Такви отстапки не би се барале од Хрватите. Ваквиот западен план прв пат медиумски е обелоденет во 1997 година со една анализа во "Time". Четири години подоцна, лордот Дејвид Овен го потегнува прашањето за независност на

Косово, како точка која би требало да биде разгледана во рамките на новата балканска архитектура, наметната на сите народи на полуостровот на една меѓународна конференција по моделот на Берлинскиот конгрес. Некој ќе се запраша дали е можно Западот да поддржи таков концепт на менување на границите и поделба на териториите? А, зошто да не.

Во моментот тече процесот на повлекување на израелската војска од појасот Газа и Западниот брег, со цел да се издејствува создавање независна палестинска држава по етнички модел. Ако тоа може да ѝ се наметне како концепт на нуклеарната сила Израел, најсилниот сојузник на САД на Средниот Исток, зошто тогаш проектот да не може да му биде наметнат на Балканот? Пандорината кутија секако ќе се отвори. Прашањата ќе се решаваат во пакет, а не едно по едно. Дали проектот ќе биде траен зависи од големите сили. Сè додека стратегијата не им се промени, ќе го почитуваат. Потоа ќе се отвораат нови пан-

дорини кутии. Дел од државите во нашиот регион се загреани за таква работа. Она што не го постигнаа низ етничките чистења, сега можат да се обидат да го постигнат преку промената на границите. Но, сепак мозаикот на етнички и национални групи на Балканот е толку сложен, така што никогаш не можат да се создадат етнички хомогени држави. И за Македонците и за Албанците во Македонија, статусот на Косово е клучно прашање. За Македонците како мнозинство е битно дали македонските Албанци ќе бидат лојални граѓани на македонската држава или ќе бараат обединување со Косово. Првата варијанта е корисна за двата народа, втората е извор на нов судир со последици, исто така, по нив. Како и да е, албанската заедница сега треба да ја покаже лојалноста кон Македонија, затоа што изминативе четири години за едните таа беше мајка, а за другите маќеа, само за да има мир во куќата.

ДАЛИ ЛОЈАЛНОСТА ЌЕ ГО ПОБЕДИ НАЦИОНАЛИЗМОТ?!

И за Македонците и за Албанците во Македонија, статусот на Косово е клучно прашање. За Македонците како мнозинство е битно дали македонските Албанци ќе бидат лојални граѓани на државата или ќе бараат обединување со Косово. Првата варијанта е корисна за двата народа, втората е извор на нов судир со последици, исто така, по нив. Дури сега албанската заедница треба да ја покаже лојалноста кон Македонија, затоа што изминативе четири години за едните таа беше мајка, а за другите маќеа, само за да има мир во куќата.